Valtioneuvoston kanslia NEUVOSTORAPORTTI VNEUS2019-00126

VNEUS Siivola Heli(VNK) 21.02.2019

Asia
Yleisten asioiden neuvosto 19.2.2019

Kokous
Yleisten asioiden neuvosto 19.02.2019

Puheenjohtaja Romania selosti monivuotisen rahoituskehyskokonaisuuden jatkokäsittelyä. Työtä on jatkettu sekä MFF-neuvottelulaatikon että sektorikohtaisten ehdotusten osalta. Lisätyötä tarvitaan sekä teknisellä että poliittisella tasolla. MFF on jatkossakin kaikkien yleisten asioiden neuvoston kokousten agendalla. Tavoitteena on tuottaa yksinkertaistettu ja virtaviivaistettu MFF-neuvottelulaatikko kesäkuun 2019 Eurooppa-neuvostoon mennessä.

Neuvosto kävi keskustelun maaliskuun Eurooppa-neuvoston asialistasta. Erityisesti korostettiin perusteellisen sisämarkkinakeskustelun tarvetta. Eurooppa-neuvostolta toivottiin ohjausta pitkän aikavälin ilmastostrategiaa varten. EU-Kiina–suhteiden osalta painotettiin EU:n yhtenäisyyttä ja tasapuolisia toimintaedellytyksiä. Disinformaation torjuntaa koskevan työn tarkastelua pidettiin tärkeänä.

Lounaskeskustelun aiheena oli ”Kohti kestävää Eurooppaa vuoteen 2030 mennessä”. Puheenjohtaja totesi hyödyntävänsä keskustelua jatkotyön pohjana. Aiheesta on tarkoitus laatia neuvoston päätelmät.

Neuvosto sai tilannekatsauksen Unkaria ja yhteisiä arvoja koskevasta ehdotuksesta. Komissio piti tilannetta monessa suhteessa huolestuttavana. Käytetyissä puheenvuoroissa kannatettiin siirtymistä kuulemisvaiheeseen. Esille nostettiin myös kysymys ulkopuolisten asiantuntijoiden kuulemisesta.

Neuvosto sai tilannekatsauksen Puolan oikeusvaltiotilanteesta. Komissio katsoi, ettei Puolan uusi laki korkeimmasta oikeudesta vielä vastaa kaikkiin huoliin. Käytetyissä puheenvuoroissa kannatettiin menettelyn jatkamista. Monet toivat esille uuden korkeinta oikeutta koskevan lain positiivisena askeleena oikeaan suuntaan. Puolan toivottiin vastaavan muihinkin komission esille nostamiin huoliin.

Suomea edusti kokouksessa eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho.

A-kohtien luettelon hyväksyntä

Hyväksyttiin asialistan mukaisesti. Puheenjohtaja totesi olevansa erityisen tyytyväinen vapaiden ja oikeudenmukaisten EU-vaalien turvaamista koskevista neuvoston päätelmistä (6573/1/19).

Monivuotinen rahoituskehys 2021-2027

Puheenjohtaja selosti monivuotisen rahoituskehyskokonaisuuden jatkokäsittelyä jakamansa kirjallisen tilannekatsauksen (6324/19) pohjalta. Tilannekatsauksen osana on huhtikuun alkuun ulottuva työkalenteri. Puheenjohtaja totesi jatkaneensa työtä sekä MFF-neuvottelulaatikon että sektoriehdotusten osalta. Lisätyötä tarvitaan sekä teknisellä että poliittisella tasolla. MFF on myös jatkossa kaikkien YAN-kokousten agendalla, ja siitä keskustellaan säännöllisesti myös Coreperissa. Lisäksi puheenjohtaja järjestää työryhmätason kokouksia ja temaattisia keskusteluja. Mahdollisia aiheita temaattisille keskusteluille ovat esimerkiksi joustavuus, ehdollisuus, ilmastotavoitteet, oikeusvaltioperiaate ja omat varat. Puheenjohtaja ilmoitti myös jatkavansa helmikuun alussa alkaneita kahdenvälisiä neuvotteluja.

Puheenjohtaja sai kiitosta yrityksestä viedä työtä eteenpäin sekä tavoitteesta tuottaa yksinkertaistettu ja virtaviivaistettu MFF-neuvottelulaatikko kesäkuun 2019 Eurooppa-neuvostoon mennessä. Monet jäsenmaat ilmaisivat tyytyväisyytensä työryhmäkokousten määrän lisäämiseen sekä temaattisten keskustelujen käymiseen. Useissa puheenvuoroissa korostettiin, että temaattisten keskustelujen tulisi viedä työtä eteenpäin sen sijaan, että päädyttäisiin vain toistamaan vanhoja kantoja. Myös komission panos MFF-työssä ja vetoomus pitäytyä Eurooppa-neuvoston asettamassa aikataulussa noteerattiin. Muutama jäsenmaa toivoi siirtymistä konkreettisiin lukuihin jo kesäkuussa.

Suomi kiitti puheenjohtajaa tilannekatsauksesta ja työohjelmasta. Kuten joulukuun Eurooppa-neuvosto totesi, tulee edetä kohti neuvottelujen seuraavaa vaihetta. Suomi on täysin sitoutunut tähän tavoitteeseen. Jatkotyöhön liittyen edellisen puheenjohtajan valmisteleman MFF-neuvottelulaatikon virtaviivaistamisen tulee olla tasapainoista ja läpinäkyvää. On varmistettava kokonaisvaltainen lähestymistapa. Tarvitaan sekä poliittisia että teknisiä keskusteluja. Tulee myös varmistaa, etteivät sektoritasolla käytävät keskustelut ennakkoon rajoita MFF-neuvotteluja. Puheenjohtajan aikomus järjestää temaattisia keskusteluja on tervetullut. Tähän liittyen olisi hyödyllistä keskustella esimerkiksi ehdollisuudesta, mukaan lukien oikeusvaltioperiaate ja muuttoliike. Lopullisessa MFF-sopimuksessa ehdollisuuden tulee olla vahvempaa ja selvempää. Myös muuttoliikkeen hallintaan eri otsakkeiden alla kohdennetusta rahoituksesta tarvitaan kokonaisvaltaisempaa keskustelua.

Komissio (komissaari Oettinger) kiinnitti keskustelun lopuksi huomiota kolmeen keskenään ristiriitaiseen tavoitteeseen. Osa korostaa, että koheesio- ja CAP-rahoituksesta ei saa leikata. Osa taas painottaa tarvetta modernisoida ja yksinkertaistaa ja olla kasvattamatta maksuosuuksia. Lisäksi on uusia politiikkahaasteita, joihin tulee vastata ja joiden osalta on tehty ehdotuksia (esim. Frontexin vahvistaminen). Näitä kaikkia tavoitteita ei voi saavuttaa samanaikaisesti. Jos halutaan vaikuttaa joihinkin asioihin Euroopan tasolla (esim. tekoäly tai digitalisaatio), tulee olla rakentava ja myös kestää tietyt leikkaukset CAP:ssa ja koheesiossa.

Puheenjohtaja totesi tarkastelevansa vielä, millä alueilla tarvitaan lisätyötä. Puheenjohtaja lupasi pitää jäsenmaat ajan tasalla ja päivittää työkalenteria. Seuraavaksi jatkuu tekninen työ.

Eurooppa-neuvoston 21.-22.3.2019 asialista

Puheenjohtaja kävi lyhyesti läpi Eurooppa-neuvoston asialistan: 1) kasvu, työpaikat ja kilpailukyky (ml. sisämarkkinat ja pääomamarkkinaunioni), 2) ilmasto, 3) ulkosuhteet (ml. EU–Kiina-huippukokouksen valmistelut) sekä 4) muut aiheet, joiden osalta on tarkoitus käsitellä mm. disinformaatiota ja vaalien turvaamista.

Komissio (1. vpj Timmermans) totesi painopisteen olevan talousasioissa. Teollisuuspolitiikka tullee olemaan näkyvästi esillä sisämarkkinakeskustelussa. Komissio julkaisi kattavan teollisuuspolitiikkastrategian kaksi vuotta sitten. Talouden transformaatio on iso aihe. Tulisi mm. saattaa pääomamarkkinaunioni loppuun sekä keskustella eurooppalaisten yritysten pääsystä kv.

julkisiin hankkeisiin. Kauppapolitiikan globaali konteksti pysyy haastavana, mutta myönteistä pohjaa luovat EU:n ja Japanin kumppanuussopimus ja EU:n ja Singaporen vapaakauppasopimus. Myös kokonaisvaltaisessa lähestymistavassa muuttoliikkeeseen tulisi saavuttaa edistystä.

Keskustelussa kaikki puheenvuoron käyttäneet korostivat tarvetta käydä perusteellinen keskustelu sisämarkkinoista. Sisämarkkinoiden toivottiin olevan keskiössä EU:n tulevassa strategisessa ohjelmassa. Moni korosti kokonaisvaltaista ja eteenpäin katsovaa lähestymistapaa sisämarkkinoihin.

Eurooppa-neuvoston toivottiin antavan ohjausta pitkän aikavälin ilmastostrategiaa varten Pariisin sopimukseen pohjautuen. EU:n ilmastojohtajuuden säilyttämistä korostettiin. Tähtäimen tulee olla hiilineutraalissa Euroopassa 2050. Toisaalta esille nostettiin, että toimet täytyy suhteuttaa kansallisiin olosuhteisiin ja suunnitelmiin ja että niiden tulee olla joustavia. Kilpailukykyasiat ja teollisuus on huomioitava.

EU–Kiina-huippukokouksen valmistelujen osalta korostettiin EU:n yhtenäisyyttä Kiinan suuntaan sekä tasavertaista suhdetta. Kiinan merkitystä strategisena kumppanina painotettiin. Taloussuhteiden lisäksi esille nostettiin myös mm. ihmisoikeudet ja ilmasto.

Disinformaatio nousi esille useissa puheenvuoroissa. Esille nostettiin, että vaaleja edeltävän varautumisen lisäksi on tärkeää tarkastella opetuksia vaalien jälkeen sekä kansallisella että EU-tasolla. Disinformaation vastaisen työn todettiin olevan tärkeää myös pitemmällä tähtäyksellä. Tarvetta säännölliseen keskusteluun ja toimintasuunnitelman toimeenpanon seurantaan korostettiin.

Euroopan ulkosuhdehallinto (Schmid) kertoi, että disinfomaation torjuntaa koskeva nopea hälytysjärjestelmä (*Rapid Alert System*) tulee olemaan operatiivinen maaliskuun Eurooppa-neuvostoon mennessä.

Suomi totesi maaliskuun Eurooppa-neuvoston olevan tärkeä myös institutionaalisen siirtymävaiheen näkökulmasta. EU:n tulevaa strategista ohjelmaa silmällä pitäen keskeistä on etenkin perusteellinen keskustelu sisämarkkinoiden tulevaisuudesta. Tärkeitä teemoja ovat mm. digitaalinen transformaatio, palvelut ja datatalous sekä siirtyminen vähähiiliseen talouteen. Muuttuva markkinaympäristö vaatii kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa sisämarkkinat, teollisuuspolitiikka ja ulkoinen kilpailukyky kytketään tiiviimmin yhteen. Myös avoin, kunnianhimoinen ja sääntöihin perustuva kauppapolitiikka on avain kasvulle EU:ssa. On hyvä, että Eurooppa-neuvosto käy keskustelun EU–Kiina-suhteista. Tarvitaan kokonaisvaltaisempaa ja strategisempaa suhdetta Kiinaan, ml. kauppapolitiikassa. Ilmaston osalta ollaan toimeenpanemassa joulukuussa sovittua. Eurooppa-neuvoston ohjaus mahdollistaa EU:n johtoroolin säilyttämisen ilmastopolitiikassa. Disinformaation vastaista työtä tulee tarkastella sekä vaaleja silmällä pitäen että pidemmälle katsoen. On tärkeää vahvistaa yhteistä tietoisuutta, resilienssiä ja kykyä vastata hybridiuhkiin.

Kohti kestävää Eurooppaa vuoteen 2030 mennessä

Puheenjohtaja kertoi, että ministerien lounaskeskustelun aiheena oli ollut ”kohti kestävää Eurooppaa vuoteen 2030 mennessä”. Puheenjohtaja aikoo hyödyntää lounaskeskustelua suuntaa-antavana työn pohjana Agenda 2030 -neuvostotyöryhmässä. Tulevina viikkoina laaditaan neuvoston päätelmät, jotka on tarkoitus hyväksyä huhtikuussa tai myöhemmin Romanian puheenjohtajuuskaudella.

Unionin arvot ja Unkari

Puheenjohtaja totesi, että aiheesta käytiin ensimmäinen näkemystenvaihto joulukuussa. Nyt aihe on esillä tilannekatsauksena.

Komissio (Timmermans) totesi jakavansa monet Euroopan parlamentin ehdotuksessa esille tuoduista huolista, erityisesti liittyen ihmisoikeustilanteeseen, korruptioon, romanien asemaan ja oikeuslaitoksen itsenäisyyteen. Kansalaisyhteiskunnan tilanne ei ole parantunut, vaan järjestöjen toimintavapaus on

kaventumassa. Komissio antoi 24.1.2019 perustellun lausunnon Stop Soros -asiassa. Unkarin viranomaisilla on kaksi kuukautta aikaa vastata tähän. Käynnissä on muitakin rikkomuskanteita Unkaria vastaan. Komissio nosti esille myös mm. turvapaikanhakijoiden kohtelun transit-alueella, hallintotuomioistuimia koskevan uudistuksen, Central European Universityn tilanteen, median keskittämistoimet sekä uuden ylitöitä koskevan lain.

Jatkon osalta komissio viittasi joulukuun yleisten asioiden neuvostossa jo tekemäänsä ehdotukseen (temaattiset kuulemiset ja ulkopuolisten asiantuntijoiden kuuleminen). Menettelyn tulisi olla sellainen, että se takaa parlamentin ehdotuksen kunnollisen käsittelyn neuvostossa.

Komissio viittasi myös Unkarin hallituksen käynnistämään komission puheenjohtaja Junckeria ja Sorosia vastaan kohdistuvaan tiedotuskampanjaan. Tällainen toiminta ei luo hyvää ilmapiiriä.

Keskustelussa tuotiin esille huolta Unkarin tilanteesta. Kuulemisvaiheeseen siirtymistä tai yleisemmin prosessissa etenemistä kannatettiin. Median vapaus nostettiin esille yhtenä mahdollisena kuulemisteemana. Oikeusvaltioperiaatteen turvaamisen ja sitä koskevan dialogin tärkeyttä korostettiin. Esille nostettiin myös Venetsian komission tai yleisemmin ulkopuolisten asiantuntijoiden kuuleminen.

Suomi toi puheenvuorossaan esille oikeusvaltioperiaatteen tärkeyden. EU ja sisämarkkinat eivät voi toimia ilman keskinäistä luottamusta. Suomi tuki etenemistä Unkarin kuulemiseen.

Unkari korosti, ettei Euroopan parlamentilla tai ulkopuolisilla asiantuntijoilla tule olla roolia menettelyssä. Se korosti faktojen ja tasapuolisuuden merkitystä. Unkari myös muistutti nostaneensa kanteen Euroopan parlamentin ehdotusta koskevasta päätöksentekomenettelystä.

Puheenjohtaja veti yhteen toteamalla, että neuvosto keskusteli asiasta ja palaa siihen aikanaan.

Puolan oikeusvaltiotilanne

Komissio (Timmermans) totesi, että Puolan oikeusvaltiotilanteessa on tapahtunut vain vähän kehitystä joulukuun kuulemisen jälkeen. Uusi laki korkeimmasta oikeudesta, jolla Puola pyrki vastaamaan EU:n tuomioistuimen (EUT) välitoimiin, ei vielä vastaa kaikkiin kysymyksiin. Oikeudellinen epävarmuus jatkuu varsinkin siltä osin, mikä oli eläkkeelle pakotettujen tuomareiden asema 28.10.2018 (EUT ensimmäinen päätös välitoimista) ja 1.1.2019 (uuden lain voimaantulo) välillä. Komissio seuraa tarkkaan, miten uutta lakia sovelletaan. Rikkomuskanteen osalta se haluaa odottaa EUT:n lopullista tuomiota. Tämä on tärkeää ensinnäkin periaatteellisista syistä (EU-oikeuden tulkinta tuomiolaitoksen itsenäisyydestä) ja toiseksi, jotta saadaan selville em. kysymys eläkkeeltä palanneiden tuomareiden asemasta loppuvuonna 2018.

Komissio piti myös huolestuttavana, että uudistuksia julkisesti kritisoiviin tai ennakkoratkaisupyyntöjä esittäneisiin tuomareihin on kohdistettu kurinpitomenettelyitä. Oikeus ennakkoratkaisupyyntöjen esittämiseen on EU:n oikeusjärjestelmän kulmakivi. Tuomareilla tulee olla oikeus esittää ennakkoratkaisukysymys. Ainoastaan EUT voi ottaa kantaa siihen, onko kysymys jollakin tavalla ”vääränlainen”. Huolia on edelleen myös perustuslakituomioistuimen, yleisten tuomioistuimien ja kansallisen tuomarineuvoston osalta. Komissio toivoi, että rakentavaa keskustelua jatketaan jäljellä olevien avoimien kysymysten ratkaisemiseksi.

Puola totesi olevansa valmis jatkamaan keskustelua. SEU 7 artiklan mukainen menettely on kuitenkin Puolan mielestä tullut tiensä päähän. Puola on jo moneen kertaan vastannut samoihin kysymyksiin.

Käytetyissä puheenvuoroissa kannatettiin SEU 7 artiklan mukaisen menettelyn jatkamista. Puolan oikeuslaitoksen kehitys, riippumattomuus ja vallanjako ovat herättäneet huolta. Puolan uusi laki korkeimmasta oikeudesta on askel oikeaan suuntaan, mutta tehdyt muutokset eivät vielä ole riittäviä. Puolan toivottiin vastaavan muihinkin komission esille nostamiin huoliin.

Suomi totesi pitävänsä oikeusvaltioperiaatteen turvaamista tärkeänä ja kannattavansa työn jatkamista lisätulosten saavuttamiseksi.

Keskustelussa nousi esille myös Belgian aiemmin esittämä ehdotus jäsenvaltioiden välisen vertaisarviointimekanismin kehittämisestä oikeusvaltiokysymyksissä.

Muut asiat

Ei muita asioita.

Suomen edustajat

Ministeri Terho ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat	Eurooppa-neuvosto, Oikeusvaltioperiaate, Puola, rahoituskehykset, Unkari, YAN Yleisten asioiden neuvosto, kestävä kehitys
Hoitaa	**OM, SM, UM, VM, VNK, YM**
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, PLM, SP, STM, TEM, TPK, TULLI, VTV